

Universiteit
Leiden
The Netherlands

De verschillende invalshoeken van internationale financieel-economische criminaliteit

De Meijer, M.E.; Meij, P.P.J. van der

Citation

De Meijer, M. E., & Meij, P. P. J. van der. (2024). De verschillende invalshoeken van internationale financieel-economische criminaliteit. *Boom Strafblad*, 5(5), 263-265.
doi:10.5553/BSb/266669012024005005001

Version: Publisher's Version

License: [Leiden University Non-exclusive license](#)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/4196375>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

Redactioneel

De verschillende invalshoeken van internationale financieel-economische criminaliteit

prof. dr. M.E. (Miranda) De Meijer en prof. mr. P.P.J. (Patrick) van der Meij*

In dit nummer staat het thema internationale financieel-economische criminaliteit centraal. Grensoverschrijdende financieel-economische criminaliteit is vrijwel altijd georganiseerde criminaliteit, maar is veelal ook verweven met andere vormen van zware georganiseerde en ondermijnende misdaad, zoals drugs- en wapenhandel of terrorismefinanciering. Omgekeerd geldt dat georganiseerde criminaliteit grotendeels winstgedreven is en bijna altijd grensoverschrijdende kernmerken heeft. Het is dan ook een logisch gevolg dat Europese wet- en regelgeving daarop anticipeert, zich verder ontwikkelt en uitbreidt. Dit heeft in meerdere opzichten gevolgen die zich niet altijd gemakkelijk laten overzien of zich laten inpassen in de nationale systemen van de lidstaten. Om de bestrijding van grensoverschrijdende financieel-economische criminaliteit te optimaliseren zijn zowel operationele instrumenten als juridische instrumenten nodig. Het gaat daarnaast enerzijds om het verkrijgen van operationeel inzicht door fenomenen in kaart te brengen en anderzijds om het hierop laten aansluiten van de anti-fraudearchitectuur van de Europese Unie en de juridische techniek. De bijdragen van dit themanummer gaan hierover.

Kennis over handelswijzen van criminelen is omwille van jurisdicties, verschillende taakstellingen en bevoegdheden versnipperd; een breed palet van (inter)na-

tionale actoren houdt zich bezig met de aanpak ervan. Kennis- en informatie-uitwisseling is daarom een belangrijk goed in internationale samenwerking. Een van de instrumenten om dat te bereiken is *financial crime scripting*. Ruitenburg en Snaphaan introduceren in hun bijdrage *financial crime scripting* als methode voor internationale samenwerking en kennisuitwisseling over de financiële aspecten van winstgedreven criminaliteit. Centraal in dit artikel staan drie kerneigenschappen van de methode. In de eerste plaats wordt ingegaan op de analytische basis van de methode, waardoor onder meer een gemeenschappelijke taal wordt gecreëerd. De tweede kerneigenschap is de probleemgeoriënteerde aard van de methode. De derde kerneigenschap is de focus op het genereren van actiegericht informatie, ook wel *intelligence*. De auteurs menen dat deze methode om meerdere redenen veelbelovend is.

Als we het hebben over grensoverschrijdende financieel-economische criminaliteit, hebben we het niet alleen over verschillende vormen van fraude, zoals belasting- of douanefraude of witwassen, maar ook over de daarmee samenhangende verschillende vormen van corruptie.¹ Daarnaast blijkt, zoals hiervoor ook al is opgemerkt, dat er in de praktijk in meerdere gevallen verwevenheid bestaat tussen grensoverschrijdende financieel-economische criminaliteit en andere vormen van internationale georganiseerde misdaad. De relevantie van de bijdrage van Van Mourik aan dit themanummer is daarmee gegeven. In de bijdrage van Van Mourik wordt geïllustreerd dat strafbaarstelling van niet-ambtelijke omkoping ook een rol is gaan spelen bij de bestrijding van georganiseerde criminaliteit; meer in het bijzonder

263

* Miranda de Meijer is European Prosecutor bij het Europees Openbaar Ministerie, tevens bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam en redacteur van dit tijdschrift. Deze bijdrage is in de hoedanigheid van bijzonder hoogleraar geschreven. Patrick van der Meij is advocaat bij Cleerdin & Hamer advocaten en bijzonder hoogleraar Strafrechtspraktijk aan de Universiteit Leiden.

1 Zie bijvoorbeeld de zogenoemde 'PIF-directive', (EU) 2017/1371.

gaat hij in op niet-ambtelijke corruptie bij georganiseerde drugscriminaliteit. Daarbij betoogt hij dat de rechtsgoederen die een rol spelen bij niet-ambtelijke omkoping niet beperkt lijken te zijn tot louter financieel-economische belangen zoals de zuiverheid van de dienstbetrekking en eerlijke concurrentie op een integrale markt, maar dat niet-ambtelijke omkoping in veel zaken de (grootschalige) invoer van drugs faciliteert. Daardoor raakt niet-ambtelijke omkoping in deze context niet alleen aan financieel-economische belangen maar ook aan de volksgezondheid en de publieke veiligheid. Hij wijst er verder op dat de wetgever de bestrijding van dergelijke criminaliteit door middel van de betreffende strafbepaling blijkens de voorbeelden in de memorie van toelichting niet specifiek heeft voorzien of beoogd. Dit doet volgens hem de vraag rijzen of de huidige strafbaarstelling voldoende en passend is om dergelijke criminaliteit te bestrijden en te bestraffen. Bij de verdere uitwerking van deze centrale vraag in deze bijdrage zet de auteur allereerst de achtergrond, geschiedenis en huidige strafbaarstelling van artikel 328ter Sr uiteen. Vervolgens gaat hij in op de belangrijke rol die niet-ambtelijke omkoping speelt in de internationale drugsmokkel en worden enkele zaken besproken waarin private omkoping in verband wordt gebracht met de invoer van drugs. Tot slotte pakt hij de vraag bij de kop in hoeverre de strafbaarstelling van artikel 328ter Sr geschikt en passend is om dergelijke criminaliteit te bestrijden en bestraffen, en wat daaraan in de praktijk nog zou kunnen bijdragen.

De derde bijdrage van dit themanummer gaat over het Europees Openbaar Ministerie. De oprichting van het EOM was nodig om een grote leemte in de bescherming van de financiële belangen van de EU op te vullen, en dan vooral gericht op btw-fraude, douanefraude en subsidiefraude. Inmiddels is duidelijk dat het om meer gaat dan dat. Het EOM levert samen met de relevante nationale autoriteiten een belangrijke bijdrage aan de bestrijding van de georganiseerde misdaad, corruptie en het witwassen van geld op vele gebieden. Bij de bestrijding van grensoverschrijdende btw-fraude wordt de strijd aangegaan met professioneel georganiseerde misdaadgroepen. Btw-fraude blijkt gebruikt te worden om geld wit te wassen dat is verkregen uit andere criminele activiteiten. De bronnen van contant geld zijn opbrengsten van drugshandel en andere misdrijven. Deze moeten in het financiële systeem worden geïntegreerd zonder argwaan te wekken. Deze misdaden zijn niet alleen winstgevend, maar worden ook gezien als een laagrisico-investering. Om deze vormen van georganiseerde transitcriminaliteit effectief te bestrijden, is het van belang dat het EOM goed geïntegreerd wordt in de nationale systemen, waaronder het Nederlandse rechtssysteem, en kan beschikken over het juiste instrumentarium. In de bijdrage van De Meijer worden de ontwikkelingen van het EOM in de Nederlandse rechtspraak beschreven: het geeft een overzicht, analyse en duiding van de eerste jaren EOM-*case law* en de betekenis ervan voor de Nederlandse rechtspraak. Daarbij wordt er in de eerste plaats op gewezen dat er met de komst van het EOM iets

bijzonders is gebeurd als het gaat om de positie van het Nederlandse OM binnen het Nederlandse rechtssysteem: met de komst van het EOM heeft het nationale OM niet meer het vervolgingsmonopolie en hebben we te maken met twee verschillende vervolgingsbeginsele, namelijk zowel het opportuniteitsbeginsel als het legaliteitsbeginsel. Tegelijkertijd is het volgens de auteur belangrijk om aan de hand van het EOM-*case law* te constateren dat tussen de beide organisaties weliswaar duidelijke verschillen zijn aan te wijzen in de (wijze van) besluitvorming ten aanzien van vervolging en afdoening, maar dat deze verschillen kunnen worden gerelativeerd waar het gaat om de vervolgings- en afdoeningsbeslissingen: deze zijn goed in te passen in het Nederlandse systeem. Dat neemt niet weg dat de praktijk ook uitwijst dat er bevoegdheidsconflicten kunnen ontstaan tussen de beide organisaties die tot een impasse of een onwenselijke en weinig effectieve wending van de strafzaak kunnen leiden. In Nederland doet een dergelijk bevoegdheidsconflict zich nog niet voor, maar verstandig is wel om zo spoedig mogelijk ervoor te zorgen dat er een voorziening wordt getroffen die een dergelijke situatie goed oplost. Volgens de auteur zou optimale synergie tussen de beide systemen en organisaties in Nederland niet ingewikkeld hoeven te zijn, maar deze behoeft wel de nodige kennis en aandacht. Verder wijst de auteur erop dat het de verwachting is dat er in de rechtspraak talrijke juridische vragen zullen worden opgeworpen.

Dat dit laatste ook zo is, wordt duidelijk aan de hand van de bijdrage van Verschoor, Jeronimus en De Boer. In deze bijdrage wordt een aantal vragen over de bevoegdheid van het EOM opgeworpen. De auteurs werpen de vraag op wat nu precies de bevoegdheid van het EOM is als het een zaak in Nederland vervolgt. In deze bijdrage verkennen de auteurs de (juridische) grenzen van de (on)bevoegdheid van het EOM in de aanpak van internationale btw-fraude via het Nederlandse strafproces. Zolang er geen duidelijkheid is over de reikwijdte en uitleg van bepaalde juridische bepalingen, is er sprake van een gebrek aan rechtszekerheid, in ieder geval zolang er geen duidelijkheid is verkregen vanuit lopende strafzaken bij de rechter, zo stellen zij. Auteurs menen dat het voor de toekomst van groot belang is dat op het punt van de materiële bevoegdheid van het EOM snel de gewenste (juridische) duidelijkheid ontstaat, waarna de juridische grenzen zorgvuldig moeten worden bewaakt. Het is uiteindelijk essentieel, zo menen zij, dat het EOM zich houdt aan zijn oorspronkelijke mandaat en de beperkingen daarvan in het nationale recht respecteert. Dat is van belang voor zowel het vertrouwen in de Europese instituties als de nationale rechtsordes. Om een goede samenwerking tussen de EU en haar lidstaten te blijven behouden, moet het EOM blijven bij de kern van zijn bevoegdheden en zich onthouden van oneigenlijke uitbreidingen daarvan. Dan kan het EOM effectief blijven opereren, waarbij de fundamentele principes van de nationale soevereiniteit en de rechtsstaat gerespecteerd blijven.

De laatste bijdrage van dit nummer is van de hand van Geelhoed en Post en betreft een zogeheten DNA-bijdrage (discussie, nieuws, analyse). Zij gaan in op de juridische maatregelen die door EU-lidstaten moeten worden genomen ter voorkoming en bestrijding van strafbare feiten. Uit deze bijdrage wordt duidelijk dat het voor de lidstaten, en dus ook voor Nederland, een hele uitdaging is om hieraan te voldoen, onder meer gelet op de aanzienlijke hoeveelheid wetgeving die daartoe tot stand moet worden gebracht, niet alleen ter harmonisatie van strafbaarstellingen, sancties en het strafprocesrecht, maar ook met betrekking tot de internationale samenwerking in strafzaken. Hierdoor is het geheel van Nederlandse wetgeving op het gebied van deze instrumenten aanzienlijk aan verandering onderhevig geweest. De auteurs werpen de vraag op in welke mate pre-Lissabon wederzijdse erkenningsinstrumenten in het Nederlandse recht geïmplementeerd zijn conform de Lissabon-kaderbesluiten, en in hoeverre een andere wetgevingsstrategie wenselijk zou zijn. In dit artikel bieden zij een overzicht per kaderbesluit van de conformiteitsproblemen die zij vinden in de Nederlandse omzettingswetgeving van de wederzijdse erkenningsinstrumenten van voor het Verdrag van Lissabon, brengen zij in kaart wat daarvan de gemene delers zijn, en bespreken zij alternatieve wetgevingsstrategieën. De auteurs menen dat een strategie dient te worden gekozen waarin inconsistenties in de regelgeving zoveel mogelijk worden vermeden.

De bijdragen in dit themanummer laten zien dat de bestrijding van internationale financieel-economische criminaliteit diverse invalshoeken kent, complex is en vragen van heel verschillende aard oproept, maar tegelijkertijd dat er ook samenhang tussen al die verschillende onderdelen bestaat en dat het bijgevolg ook op dit terrein van belang is dat steeds meer wordt toegegroeid naar een samengestelde rechtsorde. Dit themanummer vormt daarom ook een belangrijk vervolg op het eerdere themanummer 'Vijftien jaar Verdrag van Lissabon' en onderstreept des te meer het belang van een actieve opstelling van alle actoren in de praktijk, het voeren van de dialoog en het met elkaar signaleren van knelpunten en belangrijke rechtsvragen.² Met dit themanummer is wederom een stap in de goede richting gezet.

2 Vgl. het redactioneel van S.M.A. Lestrade, 'De invloed van 15 jaar Verdrag van Lissabon op de strafrechtspraktijk', *Boom Strafblad* 2024, nr. 4, p. 213-216.